

2. Адміністративне право України : підручник / [Битяк Ю. П., Богуцький В. В. та ін.] ; за ред. Ю. П. Битяка. – Х. : Право, 2001. – 528 с.
3. Адміністративне право України : навч. посіб. / за заг. ред. Т. О. Коломоєць, Г. Ю. Гулевської. – К. : Істина, 2007. – 216 с.
4. Колпаков В. К. Адміністративне право України : [підручник] / В. К. Колпаков, О. В. Кузьменко. – К. : Юрінком Інтер, 2003. – 544 с.
5. Адміністративне право України : підручник / Ю. П. Битяк (кер. авт. кол.), В. М. Гаращук, В. В. Богуцький та ін. ; за заг. ред. Ю. П. Битяка, В. М. Гаращука, В. В. Зуй. – Х. : Право, 2010. – 624 с.
6. Колпаков В. К. Адміністративне право України : підручник / В. К. Колпаков. – К. : Юрінком Інтер, 1999. – 736 с.
7. Коренев А. П. Административное право России : учебник : в 3 ч. Ч. 1 / А. П. Коренев. – М. : МЮИ МВД России ; Цит, 1999. – 1999. – 280 с.
8. Стеценко С. Г. Адміністративне право України : навч. посіб. / С. Г. Стеценко. – К. : Атіка, 2008. – 624 с.
9. Забарний Г. Г. Адміністративне право України : навч. посіб. / Г. Г. Забарний, Р. А. Калюжний, В. К. Шкарлупа. – К. : ПАЛИВОДА А. В., 2003. – 212 с.
10. Апелляція [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://apelyacia.org.ua/content/3-formi-derzhavnogo-pravlinnya>.
11. Опорний конспект з курсу «Адміністративне право України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://vse-znaniya.com/pravo-shpargalki-administrativnoe/pravovi-nepravovi-formi-derzhavnogo.html>.
12. Бахрах Д. Н. Административное право : учебник для ВУЗов / Д. Н. Бахрах. – М. : Зерцало-М, 2003. – 608 с.
13. Базилевич В. Д. Інтелектуальна власність : підручник / Віктор Дмитрович Базилевич. – К. : Знання, 2006. – 432 с.
14. Полуяктова О. В. Інтелектуальний капітал в економіці України : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.01 / Полуяктова Ольга Володимирівна. – Л., 2008. – 28 с.
15. Про створення державного підприємства «Український Інститут промислової власності» [Електронний ресурс] : наказ Міністерства освіти і науки України від 7 черв. 2000 р. № 175. – Режим доступу: http://www.ukrpatent.org/ua/nakaz_monu.html.

Надійшла до редколегії 20.10.2012

ВАЛЬКОВА Е. В. ФОРМИ АДМИНИСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ В СФЕРЕ ОХРАНЫ ПРАВА ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНОЙ СОБСТВЕННОСТИ

Определены понятие и особенности форм административно-правового регулирования в сфере охраны права интеллектуальной собственности, осуществлена их классификация.

VALKOVA Y. THE FORMS OF ADMINISTRATIVE AND LEGAL REGULATION IN THE SPHERE OF PROTECTION OF INTELLECTUAL PROPERTY RIGHT

The concept and features of the forms of administrative and legal regulation in the sphere of protection of intellectual property right is defined, their classification is carried out.

УДК 347.791.3

С. В. ВАСИЛЬЄВ,

*кандидат юридичних наук,
доцент кафедри менеджменту і адміністрування
Національного фармацевтичного університету*

**ПРАВОВІ ОБМЕЖЕННЯ ЯК ЕЛЕМЕНТ ПРАВОВОГО СТАТУСУ
ФАРМАЦЕВТИЧНОГО ПРАЦІВНИКА**

З'ясовано сутність правових обмежень, пов'язаних зі здійсненням професійної діяльності фармацевтичними працівниками. Досліджено окремі норми законодавства України про охорону здоров'я, трудового та адміністративного законодавства.

Належне правове регулювання статусу фармацевтичного працівника є запорукою ефективної діяльності фармацевтичної організації, адже саме від персоналу залежить виконання

завдань та досягнення цілей фармацевтичного підприємства.

Правовий статус громадянина та найманого працівника знайшов своє висвітлення у працях

В. С. Венедиктова, С. Д. Гусарева, В. Н. Німченко та інших науковців. Окремим аспектам правового статусу фармацевтичного працівника присвячені роботи О. С. Щукіна та В. М. Толочка. Водночас поняття правових обмежень, пов'язаних із професійною діяльністю фармацевтичного працівника, є новим для українського законодавства та науки трудового права.

Поява в українському законодавстві переліку обмежень, пов'язаних зі здійсненням фармацевтичної діяльності, потребує свого теоретичного осмислення. Цінним видається порівняння норм українського та іноземного законодавства, які встановлюють такі обмеження.

Метою даної праці є вивчення специфіки трудових відносин фармацевтичного працівника. Завданням нашої статті – висвітлити правові обмеження, пов'язані зі здійсненням професійної діяльності фармацевтичного працівника, як елемент його правового статусу.

Правовий статус фармацевтичного працівника не можна визначити без встановлення сутності правового статусу людини як суб'єкта права. У сучасній теорії права під правовим статусом особи розуміють «...сукупність закріплених у конституції держави прав, свобод, обов'язків людини і громадянина та гарантій їх повної та безперешкодної реалізації» [1, с. 29] або «...правовий стан особи, який характеризується комплексом (системою) юридичних прав і обов'язків» [2, с. 9].

Про розуміння правового статусу у вузькому та широкому розуміннях говорить М. В. Бояринцева. На її думку, правовий статус особи у вузькому розумінні є сукупністю якостей, якими держава наділяє громадянина. Передусім тут слід згадати права, свободи та обов'язки особи. Правовий статус особи в широкому розумінні охоплює все, що законодавчо закріплює становище громадянина в суспільстві, опосередковує всі види зв'язків і відносин між державою та громадянином [3, с. 22]. Усі наведені визначення об'єднують визнання складовими елементами правового статусу особи її прав, свобод та обов'язків.

Права та обов'язки можуть бути закріплені в нормативно-правових актах різної юридичної сили, а також можуть бути пов'язані з різними сферами діяльності суб'єкта. Саме тому чимало науковців поділяють правовий статус суб'єкта на кілька рівнів, що є цілком справедливим. Наприклад, С. Д. Гусарев пропонує поділяти статус суб'єкта права на загальний (конституційний), спеціальний та індивідуальний [4, с. 40].

На думку названих дослідників, загальний статус громадян виражається в конституційно закріпленій рівності їх прав та обов'язків. Указаний статус є однаковим для всіх громадян та слугує основою для набуття конкретних суб'єктивних прав та обов'язків. Спеціальний статус стосується осіб, які, крім загального статусу, набули додаткових спеціальних прав та обов'язків відповідно до соціальних функцій. Індивідуальний статус виражається в персоніфікованих правах та обов'язках суб'єктів права, у їх конкретних, природних та набутих здатностях і особливостях.

Статус кожного суб'єкта права має три рівні. Якщо перший рівень пов'язаний із громадянством суб'єкта, то два інші особа набуває залежно від професії, соціального стану чи інших факторів. Першим у цьому переліку є загальний статус суб'єкта, який встановлюється нормами конституційного права. Він ще має назву конституційно-правового статусу.

Фахівці в галузі конституційного права визначають конституційний статус особи як встановлену конституцією держави систему основних прав, свобод та обов'язків людини як громадянина держави [5, с. 19]. Водночас В. Н. Німченко додає, що в конституційному праві центральне місце посідає інститут, норми якого закріплюють основи правового статусу особи. Названий інститут права відображає найбільш суттєві, вихідні конституційні засади, що визначають правове становище людини, основи взаємовідносин між особою та державою [6, с. 36].

Наступним за значенням є спеціальний статус суб'єкта. Він пов'язаний із професійною діяльністю суб'єкта та іншими чинниками. Значимо, що загальним правовим статусом наділено усіх суб'єктів права.

Спеціальним статусом суб'єкта права є правовий статус фармацевтичного працівника. О. С. Щукін стверджує, що правовий статус фармацевтичного працівника становлять його професійні права, обов'язки та відповідальність [7, с. 8]. В. М. Толочко наголошує на важливості соціального захисту фармацевтичного працівника як одного з елементів його правового статусу [8, с. 38]. Разом із тим, названі науковці серед складових частин цього статусу не називають правових обмежень, пов'язаних зі здійсненням фармацевтичної діяльності. На нашу думку, це пояснюється тим, що поняття правових обмежень, пов'язаних із діяльністю фармацевтичного працівника, з'явилося в українському законодавстві лише у серпні 2012 р.

Запровадження таких обмежень було передбачено Законом України «Про внесення змін до Основ законодавства України про охорону здоров'я щодо встановлення обмежень для медичних і фармацевтичних працівників під час здійснення ними професійної діяльності» від 4 липня 2012 р. [9]. Названий Закон України набрав чинності 1 серпня 2012 р.

Водночас поняття правових обмежень добре відома в науці адміністративного права. Наприклад, серед елементів правового статусу державного службовця науковці називають обмеження, пов'язані із проходженням служби [10, с. 171]. Наука адміністративного права України під правообмеженнями, пов'язаними з державною службою, розуміє обумовлені загальними і спеціальними нормативно-правовими актами умови, правила, заборони, котрі ставлять працівника державного органу в певні юридичні межі, вихід за які тягне застосування того чи іншого різновиду юридичної відповідальності [11, с. 121]. Правовий статус найманого працівника має суттєві відмінності порівняно із правовим статусом державного службовця. Водночас для характеристики обмежень, пов'язаних із професійною діяльністю фармацевтичного працівника, цілком можна застосувати визначення, притаманне науці адміністративного права.

Статтею 78-1 Основ законодавства України про охорону здоров'я передбачено такі обмеження, встановлені для фармацевтичних працівників під час здійснення ними професійної діяльності [12].

По-перше, фармацевтичні працівники під час здійснення ними професійної діяльності не мають права одержувати від суб'єктів господарювання, які здійснюють виробництво та/або реалізацію лікарських засобів, виробів медичного призначення, їх представників неправомірну вигоду. Для з'ясування поняття «неправомірна вигода» необхідно звернутися до Закону України «Про засади запобігання та протидії корупції» від 7 квітня 2011 р. Відповідно до п. 6 ч. 1 ст. 1 вказаного Закону України неправомірною вигодою визнаються грошові кошти або інше майно, переваги, пільги, послуги, нематеріальні активи, що їх без законних на те підстав обіцяють, пропонують, надають або одержують безоплатно чи за ціною, нижчою за мінімальну ринкову [13]. Згідно із ч. 3 ст. 4 Закону України «Про засади запобігання та протидії корупції» суб'єктами відповідальності за корупційні правопорушення є особи, які постійно або тимчасово обіймають посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих

чи адміністративно-господарських обов'язків, або особи, спеціально уповноважені на виконання таких обов'язків у юридичних особах приватного права незалежно від організаційно-правової форми, відповідно до закону [13]. Отже, завідувач аптечним пунктом, складом або його заступник є разі одержання неправомірної вигоди можуть бути притягнуті до адміністративної відповідальності.

По-друге, фармацевтичним працівникам заборонено одержувати від суб'єктів господарювання, які здійснюють виробництво та/або реалізацію лікарських засобів, виробів медичного призначення, їх представників зразки лікарських засобів, виробів медичного призначення для використання у професійній діяльності. Дана норма не поширюється на випадки, пов'язані з проведенням відповідно до договорів клінічних досліджень лікарських засобів або клінічних випробувань виробів медичного призначення.

Згідно із п. 1 ч. 1 ст. 6 Закону України «Про засади запобігання та протидії корупції» особам, на яких поширюється вказаний Закон України, забороняється неправомірно сприяти фізичним або юридичним особам у здійсненні ними господарської діяльності [13]. Одержання менеджером аптечної установи для використання у професійній діяльності зразків лікарських засобів від представників суб'єктів господарювання, які здійснюють виробництво та/або реалізацію лікарських засобів, може розглядатися саме як неправомірне сприяння юридичній особі у здійсненні господарської діяльності.

По-третє, фармацевтичні працівники не повинні рекламувати лікарські засоби, виробів медичного призначення. Здійснення такої реклами також може розглядатися як неправомірне сприяння господарській діяльності.

По-четверте, фармацевтичні працівники на вимогу споживача під час реалізації (відпускання) лікарського засобу не мають права не надавати достовірної інформації або надавати недостовірну інформацію про наявність у даному аптечному закладі лікарських засобів із такою самою діючою речовиною (за міжнародною непатентованою назвою), формою відпускання та дозуванням, зокрема приховувати інформацію про наявність таких лікарських засобів за нижчою ціною. Варто вказати, що згідно із п. 4 ч. 1 ст. 4 Закону України «Про захист прав споживачів» від 12 травня 1991 р. споживач має право на необхідну, доступну, достовірну та своєчасну інформацію про продукцію, її

кількість, якість, асортимент, а також про її виробника (виконавця, продавця) [14].

Систематичне порушення фармацевтичним працівником обмежень, пов'язаних із професійною діяльністю, може стати підставою для його звільнення на підставі п. 3 ч. 1 ст. 40 Кодексу законів про працю (далі – КЗпП) України, тобто за систематичне невиконання працівником без поважних причин обов'язків, покладених на нього трудовим договором або правилами внутрішнього трудового розпорядку [15]. Окрім того, одноразове порушення керівником фармацевтичної організації або його заступником означених обмежень може стати підставою для його звільнення на підставі п. 1 ч. 1 ст. 41 КЗпП України, тобто за одноразове грубе порушення трудових обов'язків [15]. Відомості про вчинення таких порушень можуть міститися у скаргах громадян, матеріалах планових і позапланових перевірок, здійснених Державною інспекцією з контролю якості лікарських засобів. Вказані порушення також можуть бути виявлені керівництвом фармацевтичної організації.

Варто вказати, що подібний перелік обмежень, пов'язаних зі здійсненням фармацевтичними працівниками професійної діяльності, міститься і в ст. 74 Федерального Закону Росії «Про основи охорони здоров'я громадян у Російській Федерації» від 21 листопада 2011 р.

Наприклад, у п. 1 ч. 2 ст. 74 вказаного Федерального Закону Росії фармацевтичним працівникам та керівникам аптек заборонено приймати подарунки, грошові кошти, у тому числі для оплати розваг, відпочинку, проїзду до місця відпочинку, та брати участь у розважальних заходах, які проводяться за рахунок компанії, яка здійснює виробництво лікарських засобів [16].

Висвітлення сутності правових обмежень, пов'язаних зі здійсненням професійної діяльності фармацевтичного працівника може бути підставою для подальшого дослідження його правового статусу. Сформульовані в даній роботі пропозиції також можуть бути використані в управлінні персоналом фармацевтичної організації.

Таким чином, правові обмеження, пов'язані зі здійсненням професійної діяльності фармацевтичним працівником, варто розглядати як обумовлені законодавством умови, правила та заборони, котрі ставлять фармацевтичного працівника в певні юридичні межі, вихід за які тягне застосування того чи іншого різновиду юридичної відповідальності. Названі обмеження полягають як у забороні неправомірного сприяння господарській діяльності фармацевтичних підприємств, так і в необхідності суворого дотримання прав споживачів на необхідну, доступну, достовірну та своєчасну інформацію про лікарські засоби.

Список використаної літератури

1. Князев В. Л. Поняття та елементи конституційного статусу людини і громадянина в Україні / В. Л. Князев // Право України. – 1998. – № 12. – С. 29–31.
2. Якимов А. Ю. Статус суб'єкта права (теоретические вопросы) / А. Ю. Якимов // Государство и право. – 2003. – № 4. – С. 9–10.
3. Бояринцева М. В. Адміністративно-правовий статус громадянина: до питання про склад елементів / М. В. Бояринцева // Право України. – 2002. – № 8. – С. 21–25.
4. Гусарев С. Д. Теоретичні аспекти забезпечення правового статусу особистості в Україні / С. Д. Гусарев // Науковий вісник Дніпропетровського юридичного інституту МВС України. – 2000. – № 1. – С. 39–40.
5. Магновський І. В. Конституційно-правовий статус особи (її громадянські права і свободи) / І. В. Магновський // Право України. – 2002. – № 7. – С. 18–22.
6. Німченко В. Н. Правовий статус особи за Конституцією України / В. Н. Німченко // Вісник Конституційного Суду України. – 1998. – № 3. – С. 35–45.
7. Щукін О. С. Правовий статус медичного працівника за трудовим законодавством України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.05 / Щукін Олександр Сергійович. – О., 2005. – 20 с.
8. Толочко В. М. проблемні аспекти соціального захисту спеціалістів фармації у сучасних умовах / В. М. Толочко, М. В. Зарічкова // Вісник фармації. – 2012. – № 2. – С. 37–39.
9. Про внесення змін до Основ законодавства України про охорону здоров'я щодо встановлення обмежень для медичних і фармацевтичних працівників під час здійснення ними професійної діяльності : закон України від 4 лип. 2012 р. № 5036-VI // Офіційний вісник України. – 2012. – № 58. – Ст. 2312.
10. Шатрава С. О. Адміністративно-правовий статус працівника спеціального підрозділу міліції / С. О. Шатрава // Вісник Національного університету внутрішніх справ. – 2004. – Вип. 25. – С. 170–176.
11. Венедиктов В. С. Статус працівника ОВС України як державного службовця : [наук.-практ. посіб.] / В. С. Венедиктов. – Х. : Вид-во НУВС, 2003. – 188 с.
12. Основи законодавства України про охорону здоров'я : закон України від 19 листоп. 1992 р. № 2801-XII // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 36. – Ст. 299.

13. Про засади запобігання та протидії корупції : закон України від 7 квіт. 2011 р. № 3206-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 40. – Ст. 404.

16. Об основах охраны здоровья граждан Российской Федерации : закон Российской Федерации от 21 нояб. 2011 г. № 323-ФЗ // Собрание законодательства Российской Федерации. – 2011. – № 48. – Ст. 6724.

14. Про захист прав споживачів : закон України від 12 трав. 1991 р. № 1023-XII // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1991. – № 30. – Ст. 379.

15. Кодекс законів про працю України : за станом на 13 трав. 2011 р. – X. : Одісей, 2011. – 110 с.

Надійшла до редколегії 15.10.12

ВАСИЛЬЕВ С. В. ПРАВОВЫЕ ОГРАНИЧЕНИЯ КАК ЭЛЕМЕНТ ПРАВОВОГО СТАТУСА ФАРМАЦЕВТИЧЕСКОГО РАБОТНИКА

Исследована сущность правовых ограничений, связанных с осуществлением профессиональной деятельности фармацевтическими работниками. Исследованы отдельные нормы законодательства Украины об охране здоровья, трудового и административного законодательства.

VASILIEV S. THE LAW LIMITATIONS AS THE ELEMENT OF LEGAL STATUS OF PHARMACEUTICAL WORKER

The specific of law limitations for pharmaceutical workers concerning their professional activity is reflected. Some norms of Ukrainian legislation about health protection, labour and administrative legislation are researched.

УДК 351.756(477)

О. Л. ГАМАЛІЙ,

здобувач

Харківського національного університету внутрішніх справ

СИСТЕМА СУБ'ЄКТІВ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОЇ ПРОТИДІЇ ПРАВОПОРУШЕННЯМ, УЧИНЕНИМ ІНОЗЕМЦЯМИ В УКРАЇНІ

Досліджено систему суб'єктів адміністративно-правової протидії правопорушенням, учиненим іноземцями в Україні, та їх місце в загальній системі профілактики таких правопорушень.

Як відомо, залежно від ступеня суспільної небезпечності правопорушення поділяють на злочини і проступки. До злочинів віднесено правопорушення, передбачені Кримінальним кодексом України. Звідси суб'єкт правопорушення – це особа, яка вчинила правопорушення та якій властива деліктоздатність – закріплена в законі здатність нести юридичну відповідальність за вчинення правопорушення. Виходячи з цього, можемо визначити суб'єкта протидії правопорушенню як фізичну або юридичну особу, дії якої спрямовані на запобігання або протидію правопорушенню.

Сьогодні класичним можна вважати підхід О. Г. Кальмана з дослідження проблем протидії злочинності, яким визначається, що «до суб'єктів протидії та запобігання злочинності належать державні органи, службові особи, громадські організації, соціальні групи, окремі громадяни, наділені відповідною компетенцією, правами і обов'язками, діяльність яких відповідно до чинного законодавства спрямована на

розробку і реалізацію заходів, пов'язаних з попередженням, виявленням, обмеженням та усуненням криміногенних явищ і процесів, що породжують злочинність» [1, с. 30–31]. Дещо абстрагуючись на цьому етапі дослідження від назв таких органів, осіб, організацій тощо, визнаємо, що це система переважно владних та правоохоронних органів держави, зокрема в тому її розумінні, що це прямо впливає із завдань і призначення даної системи.

Не слід забувати, що державні органи, громадські організації, органи кримінальної юстиції як узагальнений суб'єкт протидії правопорушенням (злочинності) є однією зі складових системи протидії верхнього ієрархічного рівня, до якої можна включити перелічені О. І. Шиньківським загальнодержавні засоби економічного, політичного і виховного порядку; засоби законодавчого, правового порядку; оперативно-розшукові заходи тощо [2, с. 99]. При цьому, на його думку, сама «система засобів протидії злочинності – це сукупність взаємопов'язаних і